

HARMONIZACE FINANČNÍHO VÝKAZNICTVÍ MALÝCH A STŘEDNÍCH SPOLEČNOSTÍ VE SVĚTĚ

HARMONIZATION OF FINANCIAL REPORTING OF SMALL AND MEDIUM-SIZED COMPANIES IN THE WORLD

Lucie Bartůňková

Pavel Semerád

Abstrakt: *Malé a střední společnosti (SME) v současné době zaujímají významné postavení v hospodářství jednotlivých zemí, stále však nevykazují vysoké zapojení do přeshraničních aktivit. Důvodem je existence řady překážek. Prvním krokem k odstranění překážky v podobě odlišných systémů finančního výkaznictví SME byla standardizace jejich účetních pravidel. Nástrojem standardizace se stal Mezinárodní standard účetního výkaznictví pro malé a střední podniky (IFRS pro SME). V současné době již některé země tento standard do své národní účetní legislativy adoptovaly a jejich zkušenosti jsou cennými podklady pro jeho další přijetí v ostatních státech světa. Cílem příspěvku je zhodnotit současný přístup k adopci IFRS pro SME jako národního GAAP ve světě, vyhodnotit přínosy spojené s jeho implementací a navrhnout vhodný účetní rámec.*

Klíčová slova: *malé a střední společnosti, harmonizace, implementace, IFRS pro SME, rozvojové země*

Abstract: *Small and medium-sized enterprises (SME) now occupy an important position in the economy of individual countries. However, they do not show a high level of participation in cross-border activities. The reason is existence of many difficulties. The first step to eliminate difficulties of different financial record keeping systems (SME) was standardization of their accounting rules. The International financial reporting standard for small and medium-sized enterprises (IFRS for SME) has become an instrument of standardization. Currently, some countries have adopted this standard in their domestic accounting legislation and their*

experience has been a valuable base for its acceptance in other states in the world. The aim of this paper is to evaluate the current approach to adoption of IFRS for SME as a national GAAP in the world and to evaluate benefits connected with its implementation and to propose a suitable accounting scope.

Keywords: *small and medium-sized enterprises, harmonization, implementation, IFRS for SME, developing countries*

JEL Classification: M41

1 ÚVOD

Malé a střední podniky dnes mají významné postavení v národním hospodářství každé země. Jsou hlavním faktorem hospodářského růstu, inovací a tvorby pracovních míst a vytváří zdravé konkurenční prostředí zejména velkým společnostem. Podle Longeneckera, Mooreho, Palicha a Pettyho (2009) hrají také důležitou roli v oblasti udržitelného rozvoje každého státu. Jejich zastoupení je tak důležité jak v ekonomicky vyspělých státech, tak ve státech rozvojových. I přes jejich význam však vykazují malé a střední podniky stále nízké zapojení do přeshraničních aktivit. Důvodem jsou především překážky v podobě odlišných systémů finančního výkaznictví a existence rozdílných pravidel zdaňování v jednotlivých zemích. Prvním krokem spočívajícím v odstranění překážky v podobě odlišných systémů finančního výkaznictví malých a středních podniků byla standardizace jejich systémů vykazování. Nástrojem této harmonizace se stal Mezinárodní standard účetního výkaznictví pro malé a střední podniky (IFRS pro SME), který vydala Rada pro mezinárodní účetní standardy po pětiletém úsilí v červenci roku 2009. Tento nový standard vychází ze stejných principů jaké plně IFRS, obsahuje však mnohá zjednodušení, která zajišťují, aby byl snadněji použitelný pro potřeby malých a středních podniků. Standard je vytvořen tak, aby mohl být aplikován při sestavování finančních výkazů a aby informace poskytované v těchto finančních výkazech byly srovnatelné v čase i při mezipodnikovém srovnání. IFRS pro SME je určen společnostem, které nejsou předmětem veřejného zájmu a které sestavují účetní závěrku pro potřeby externích uživatelů. Ve standardu však není blíže specifikován okruh účetních jednotek, které by měly standard implementovat do svých

účetních systémů. Toto rozhodnutí je v pravomoci každé země, která standard přijme.

V současné době není použití IFRS pro SME v České republice ani v jiném státě Evropské unie legislativně upraveno. Evropská komise v tuto chvíli zaujímá odmítavý postoj k jeho bezpodmínečnému povinnému přijetí, což je podle Žárové (2011) způsobeno především chybějícími dostatečnými zkušenostmi s celosvětovou implementací IFRS pro SME. Přesto některé státy již standard přijaly do národní účetní legislativy (např. Jihoafrická republika) a řada z nich se k adopci v blízké budoucnosti zavázala. Cílem příspěvku je zhodnotit současný přístup k adopci IFRS pro SME jako národního GAAP ve světě, identifikovat významné přínosy, které jsou s implementací standardu do účetních systémů jednotlivých podniků spojeny a navrhnout vhodný účetní rámec. Příspěvek vychází zejména z omezeného počtu studií, které již byly ve světě v souvislosti s potenciální celosvětovou harmonizací finančního výkaznictví malých a středních společností v minulosti uskutečněny.

2 VYUŽITÍ IFRS PRO SME VE SVĚTĚ

V současné době se názory na potenciální přijetí IFRS pro SME v jednotlivých zemích světa různí. Podle Deasona (2006) lze předpokládat, že bude rozdílný přístup k adopci tohoto standardu u zemí, které mají historicky vyvinuté kvalitní systémy finančního výkaznictví, a u zemí, které takovýmto systémem nedisponují. Státy, které nemají historicky propracované systémy finančního výkaznictví, jsou především rozvojové země. Podle Sacha a Oberholstera (2008) právě proto ochotně přijímají IFRS pro SME, jenž se vyznačuje možností globálního použití. Standard je pro tyto země atraktivní i přesto, že podle Simpsona (2008) nebrala IASB při jeho tvorbě ohledy na specifika rozvojových zemí. Příkladem stoupence standardu může být Jihoafrická republika, která se rozhodla přijmout IFRS pro SME již v roce 2008, kdy měl standard podobu tehdejšího návrhu.

V současné době je zde použití IFRS pro SME zcela dobrovolné a záleží na rozhodnutí konkrétní účetní jednotky, zda bude v souladu s ním sestavovat své finanční výkazy. Snahou rozvojových států, které se rozhodnou adoptovat IFRS pro SME do národních účetních úprav, je především zajistit mezinárodní srovnatelnost a transparentnost finančních výkazů, čímž vytvoří kvalitní zdroj informací o finanční pozici podniku pro případné podnikové

kombinace, fúze nebo spolupráci se zahraničními podniky. Tyto země tak vidí v adopci IFRS pro SME jeden z prostředků vedoucí ke zvýšení výkonnosti jejich ekonomiky. Toto tvrzení potvrzuje také fakt, že podle Mageho (2010) i studie uskutečněná IASB u více než 31 000 malých a středních podniků v 68 rozvojových a rozvíjejících se zemích prokázala, že podniky s vyšší transparentností finančních výkazů mají výrazně menší problémy se získáním externích zdrojů financování a získávají tyto zdroje s vynaložením podstatně nižších nákladů než ostatní podniky. Podle Zeghala a Mhendhbia (2006) je rozhodnutí o přijetí standardu v rozvojových zemích ovlivněno především hospodářským růstem, úrovní vzdělanosti, stupněm vnější ekonomické otevřenosti, kulturními aspekty a existencí kapitálového trhu v rozvojovém státě. Také průzkum Bohušové a Blaškové (2012) prokázal, že se země, které již v minulosti přijaly IFRS pro SME, vyznačují výrazně nižší úrovní hrubého domácího produktu na obyvatele než země, které v současné době přijetí standardu odmítají.

Ani vyspělé země, které se vyznačují historicky propracovaným a kvalitním systémem finančního výkaznictvím, nezaujímají k adopci IFRS pro SME jednotný názor. Postoj těchto zemí je do značné míry ovlivněn vztahem mezi jejich finančním výkaznictvím (účetním hospodářským výsledkem) a daňovým systémem (základem daně z příjmů). Typickými odpůrci standardu jsou země jako Německo a Francie, které se dle PricewaterhouseCoopers (2004) vyznačují úzkou vazbou mezi finančním výkaznictvím a zdaněním. Do řad odpůrců standardu můžeme zařadit také Švédsko. Autoři Aamir a Farooq (2010) se ve své práci zabývali vyhodnocením připravenosti malých a středních společností působících ve Švédsku na možnou implementaci IFRS pro SME. Z průzkumu je patrné, že švédské SME nejsou připravené na přijetí standardu. Důvodem je především fakt, že považují svou národní účetní legislativu za dostatečně kvalitní a nejsou ochotni přecházet na jiný systém vykazování.

Na druhé straně stojí příznivci adopce IFRS pro SME, u nichž je vazba mezi finančním výkaznictvím a zdaněním z větší části nezávislá. Příkladem může být Velká Británie, kde v současné době probíhají ohledně potencionálního přijetí standardu velké konzultace. Aktuální předpokládané datum, od kterého by mohl být standard používán, je účetní období začínající po 1. červenci 2013. Příznivci ve Velké Británii zdůrazňují především výhody adopce při srovnávání finančních výkazů sestavených v různých zemích, což může podporovat nárůst přeshraničních transakcí včetně podnikových kombinací

a snižovat náklady na získání potřebných finančních zdrojů. Mezi další vyspělý stát, který v současné době o adopci IFRS pro SME vážně uvažuje, patří Spojené státy americké. Americké společnosti tak v budoucnu mohou najít v IFRS pro SME alternativu k složitějším a objemnějším US GAAP, které jsou založeny na pravidlech. Významné je také plánované přijetí standardu v Irsku a Kanadě.

Pro adopci IFRS pro SME v České republice je klíčový názor Evropské komise a skutečnost, zda v budoucnu dojde k přijetí Směrnice, která by zavazovala členské státy k jeho implementaci do národních účetních legislativ. V neprospěch adopce standardu v České republice hraje zejména fakt, že také zde existuje úzká vazba mezi finančním výkaznictvím a zdaněním a podniky by nebyly ochotny sestavovat jedny finanční výkazy v souladu s IFRS pro SME pro potřeby výkaznictví a druhé finanční výkazy podle národní účetní legislativy pro účely zdanění. Blíže se analýzou odlišností při vykazování v souladu s IFRS pro SME na území České republiky zabývaly autorky Müllerová, Paseková a Kubíčková (2010). Jejich průzkumu se účastnilo 89 společností patřících do skupiny SME. Také zde došly autorky k názoru, že za stěžejní problém při aplikaci standardu považují české podniky především skutečnost, že základ daně z příjmů vychází z výsledku hospodaření zjištěného na základě českých GAAP. Výzkum dále ukázal, že většina z dotazovaných společností nemá zájem sestavovat finanční výkazy s věrnými a pravdivými informacemi, ale soustředí se především na to, aby jejich výkazy poskytovaly správné podklady pro zjištění výše základu daně z příjmů.

Jak již bylo dříve řečeno, přináší implementace standardu řadu přínosů pro podniky, které se jej rozhodnou aplikovat. Může přispět zejména k navázání nových obchodních partnerství se zahraničními subjekty, ke zvýšení mezinárodního růstu společnosti a následnému ovládnutí nadnárodních trhů. Standard tedy podpoří zahraniční obchod a fúze a zajistí nižší náklady na získání zahraničního kapitálu. Vytvoření jednotných pravidel pro oblast finančního výkaznictví navíc zvýší mobilitu účetních a auditorských prací. Přijetí IFRS pro SME podporují především společnosti, které patří do nadnárodních skupin a dceřiné společnosti, jejichž matky sestavují finanční výkazy v souladu s plnými IFRS. Příprava konsolidovaných finančních výkazů se přijetím IFRS pro SME stane jednodušší, následkem čehož může dojít ke snížení nákladů na jejich sestavení a následný audit. Odpůrci IFRS pro SME však považují použití standardu za zbytečné, jelikož

se v případě malých a středních podniků nejedná ve většině případů o společnosti mezinárodního dosahu a není zde tedy výrazná potřeba harmonizace. Toto tvrzení však především v posledních letech slábne, jelikož také v těchto společnostech působí zahraniční investoři, kteří se musí snadno orientovat v jejich finančních výkazech. Identifikací výhod a nevýhod spojených s adopcí IFRS pro SME se zabývali také turečtí autoři Arsoy a Sipahy (2009). Autoři kladně hodnotí možnost sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy i v rámci jednotlivých hospodářských odvětví. Další příležitosti dle jejich názoru poplynou podnikům z možnosti ovládnutí zahraničních trhů a navázání podnikových kombinací a dohod o spolupráci se zahraničními podnikatelskými subjekty. Kladně hodnotí také zvýšení výpůjčních možností malých a středních společností v Turecku. Na druhé straně se však obávají, aby náklady spojené s implementací standardu nepřevýšily jeho přínosy, které jsou navíc těžce kvantifikovatelné. Přijmout nový systém vykazování bude navíc obtížné z důvodu existence značných rozdílů mezi tureckou daňovou legislativou a IFRS pro SME.

3 NÁVRH VHODNÉHO ÚČETNÍHO RÁMCE

Otázkou však i nadále zůstává, pro které typy společností patřících do skupiny SME je standard vhodné aplikovat a pro které nikoliv. Malé a střední podniky totiž nejsou homogenní skupinou. V podmínkách Jihoafrické republiky se touto problematikou zabývali autoři Van Wyk, Rossouw (2009) a Stainbank (2008), kteří se přiklání k použití diferencovaného přístupu k jednotlivým typům podniků, jelikož standard není vhodný pro implementaci u celého spektra společností. V Jihoafrické republice došli k zjištění, že není IFRS pro SME vhodné aplikovat v malých a mikro společnostech, pro které je jeho použití stále příliš komplikované a neúměrně by se tak zvýšily náklady na sestavení finančních výkazů. Také výzkum Bartůňkové (2012), který byl proveden u malých a středních společností působících na území České republiky, prokázal, že možnost sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy uvítají spíše střední společnosti, jejichž majoritním vlastníkem je zahraniční společnost. Malé a mikro podniky se obávají zvýšení administrativní náročnosti a vysokých implementačních nákladů, které jsou se zavedením systému IFRS pro SME spojeny.

Z uvedených zjištění se jako nejvhodnější jeví aplikovat třístupňový účetní rámec, který je zachycen v tabulce číslo 1. Velké společnosti, které jsou emitenty cenných papírů obchodovatelných na regulovaných trzích Evropské

unie, by i nadále měly používat systém plných IFRS. V případě ostatních velkých společností, které nejsou předmětem veřejného zájmu, a středních společností je vhodné aplikovat IFRS pro SME. Malé a mikro podniky by však vykazování v souladu s tímto standardem nadměrně zatěžovalo, jelikož se vyznačují působením na regionálních trzích a ve většině případů tak není ani v jejich zájmu sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy. Hlavními uživateli jejich finančních výkazů jsou především daňové orgány. Měla by jim být tedy ponechána možnost používat daňovou evidenci. I přes navržený účetní rámec by však společnosti měly mít možnost i nadále zvolit si sami takový systém finančního výkaznictví, který bude nejlépe vyhovovat jejich cílům a potřebám uživatelů jejich finančních výkazů.

Tab. 1: Návrh vhodného účetního rámce pro aplikaci IFRS a IFRS pro SME

Stupeň	Účetní rámec	Typ podniků
1.	Plné IFRS	Velké společnosti, které jsou emitenty cenných papírů obchodovaných na regulovaných trzích Evropské unie.
2.	IFRS pro SME	Ostatní velké a střední společnosti, které nemají veřejnou odpovědnost, ale chtějí sestavovat mezinárodně srovnatelné účetní výkazy.
3.	Daňová evidence	Malé a mikro podniky, v jejichž zájmu není sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy.

Zdroj: vlastní zpracování

4 ZÁVĚR

Malé a střední podniky představují v současné době více než 99 procent všech společností, které působí v Evropské unii, ale i v ostatních státech světa. I přes tuto skutečnost se však liší jejich systémy finančního výkaznictví, což je považováno za jednu z překážek, která působí proti zvýšení přeshraničních aktivit malých a středních společností. Pozitivním krokem k odstranění této bariéry bylo v roce 2009 publikování IFRS pro SME, jehož tvorbou byla pověřena IASB. Tím byla vytvořena podmínka vedoucí k srovnatelnosti a transparentnosti finančních výkazů malých a středních společností na mezinárodní úrovni.

V současné době není použití IFRS pro malé a střední podniky v Evropské unii žádným způsobem legislativně upraveno. Některé jiné státy světa však již standard do své národní účetní legislativy přijaly (příkladem může být Jihoafrická republika). Zkušenosti těchto zemí jsou cennými podklady pro rozhodnutí ostatních států světa, zda standard adoptovat a případně také v jaké podobě. Obecně lze říci, že se k adopci standardu v současné době přiklání spíše rozvojové země, které se vyznačují nízkým hrubým domácím produktem na jednoho obyvatele, než země ekonomicky vyspělé. Důvodem je především skutečnost, že rozvojové země se vyznačují historicky méně propracovaným systémem finančního výkaznictví a je pro ně tedy jednodušší přijmout systém IFRS pro SME. Vyspělé země navíc považují svůj stávající systém finančního výkaznictví za dostatečně kvalitní. Ochota přijmout IFRS pro SME dále úzce souvisí s vazbou mezi finančním výkaznictvím a zdaněním. Země, kde existuje úzká vazba mezi účetním hospodářským výsledkem a základem daně z příjmu se k adopci standardu staví odmítavě (příkladem je Německo nebo Francie), jelikož by zavedení nového systému vykazování vyvolalo potřebu vést dvojí účetnictví. Jedno v souladu s IFRS pro SME pro potřeby finančního výkaznictví a druhé v souladu s národním GAAP pro daňové účely, což by účetní jednotku zbytečně administrativně a nákladově zatěžovalo. Lze tak předpokládat, že pokud by v budoucnu došlo k vytvoření vazby mezi IFRS pro SME a zdaněním, jednotlivé státy by standard přijímaly ochotněji.

Přestože nyní existuje významný nástroj harmonizace finančního výkaznictví malých a středních podniků, zůstává i nadále otázkou, zda bude patřičně využito. Pokud totiž v budoucnu nedojde k adopci tohoto standardu všemi státy, nebude účel IFRS pro SME naplněn a finanční výkazy velké části společností zůstanou i nadále bez možnosti mezinárodního srovnání. Jednotlivé státy by proto měly umožnit podnikům volitelnou implementaci standardu, ale neměly by trvat na jeho povinné implementaci. Možnost použití stávající národní účetní úpravy by měla být zachována zejména pro účetní jednotky, které působí pouze na regionálním trhu a není v jejich zájmu tak sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy, a dále pro mikro podniky, které sestavují finanční výkazy především pro daňové účely. Z tohoto důvodu se jako nejvhodnější jeví aplikovat třístupňový účetní rámec, ve kterém by účetní jednotky sestavovaly finanční výkazy v souladu s plnými IFRS, pokud by byly emitenty cenných papírů obchodovatelných na regulovaných trzích Evropské unie, nebo v souladu s IFRS pro SME, pokud by se jednalo o společnosti bez veřejné odpovědnosti a bylo v jejich

zájmu sestavovat mezinárodně srovnatelné finanční výkazy, nebo v souladu s národní účetní legislativou (daňovou evidenci) v případě ostatních společností působících na místních trzích a těch, které sestavují finanční výkazy pouze pro daňové účely.

5 POUŽITÉ ZDROJE

AAMIR, S., FAROOQ, U., 2010: IFRS for SMEs: Assessing the Preparedness of SMEs in Sweden to Adopt International Financial Reporting Standard (IFRS) for Small and Medium-sized Entities (SMEs). LAP LAMBERT Academic Publishing, 128 s. ISBN 38-383-9138-1.

ARSOY, A. P., SIPAHI, B., 2009: International financial reporting standards for small and medium sized entities and the Turkish case. Ankara Universitesi SBF Dergisi, pp. 62 - 64.

BARTUŇKOVÁ, L., 2012: Are companies in the Czech republic ready to implement IFRS for SMEs? Acta Universitatis agriculturae et silviculturae Mendelianae brunensis, ISSN 1211-8516, LX, No. 7, pp. 39-44.

BOHUŠOVÁ, H., BLAŠKOVÁ, V., 2012: In what ways are countries which have already adopted IFRS for SMEs different. Acta univertitatis agriculturae et silviculturae Mendelianae brunensis, ISSN 1211-8516, LX, No. 2, pp. 37-44.

DEACONU, A., 2006: Standarde contabile pentru intreprinderimicisimijlocii (Accounting standards for small and medium enterprises), Congresul al XVI-lea al Profesiei Contabile din Romania:Profesia contabilasi globalizarea: Bucuresti, 15-16 septembrie 2006, CECCAR, Bucuresti, pp. 305-314.

LONGENECKER, J. G., MOORE, C. W., PALICH, L. E., PETTY, J. W., 2009: Small Business Management: Launching & Growing Entrepreneurial Ventures. South-Western cengage learning, 768 s. ISBN 978-0-324-82784-2.

MAGE, G. N., 2010: Financial Reporting for Small and Medium Scale Enterprises (SMEs) in the Hospitality Industry. International Research Symposium in Service Management, Mauritius 2010.

MÜLLEROVÁ, L., PASEKOVÁ, M., KUBÍČKOVÁ, D., 2010: Analysis of Differences in Reporting According to IFRS in SMEs in teh Czech Republic and its Influence on Performance Measurement. Praha: Vysoká škola finanční a správní. ISSN 1802-792X.

PricewaterhouseCooopers, 2004: Vazby mezi daní z příjmů právnických osob a účetním výkaznictvím pro Českou republiku. [online] [cit. 2012-01-10] Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vazby_mezi_dani_a_ucetnim_vykaznictvim.pdf.

SACHO, Z. Y., OBERHOLSTER, J. G. I., 2008: Facotrs impacting on the future of the IASB. *Meditari Accountancy Research*, vol. 16, pp 117 – 137.

STAINBANK, L., 2008: The development of financial reporting for SMEs in South Africa: implications of rent and impending changes. *African Journal of Accounting, Finance and Banking Research*, vol. 3, no. 3.

VAN WYK, H. A., ROSSOUW, J., 2009: IFRS for SMEs in South Africa: a giant leap for accounting, but too big for smaller entities in general. *Meditari Accountancy Research*, vol. 17, no. 1, pp. 99 – 116.

ZEGHAL, D, MHEDHBI, K., 2006: An analysis of the factors affecting the adoption of international accounting standards by developing countries. *The International Journal of Accounting*, vol. 41, pp 373 – 386.

ŽÁROVÁ, M., 2011: Nová účetní směrnice a rozhodnutí Evropské komise nepodporovat IFRS pro malé a střední podniky v EU. *Auditor, časopis Komory auditorů České republiky*, 18 roč., č. 10. ISSN 1210-9096. Drawing 1. The number of banks on the origin of capital in 2007-2011.

PODĚKOVÁNÍ:

Tento příspěvek je výsledkem řešeného grantového projektu IGA číslo 15/2013: „Faktory ovlivňující harmonizaci finančního výkaznictví malých a středních podniků ve světě“, jehož poskytovatelem je Interní grantová agentura Mendelovy univerzity v Brně.

AUTOŘI:

Ing. Lucie Bartůňková, Ústav účetnictví a daní, Provozně ekonomická fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, Brno, Česká republika, e-mail: xbartunk@node.mendelu.cz

Ing. et Ing. Pavel Semerád, Ústav účetnictví a daní, Provozně ekonomická fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 1, Brno, Česká republika, e-mail: pavel.semerad@mendelu.cz

AUTHORS:

Ing. Lucie Bartůňková, Department of Accounting and Taxes, Faculty of Business and Economics, Mendel University in Brno, Zemědělská 1, Brno, Czech Republic, e-mail: xbartunk@node.mendelu.cz

Ing. et Ing. Pavel Semerád, Department of Accounting and Taxes, Faculty of Business and Economics, Mendel University in Brno, Zemědělská 1, Brno, Czech Republic, e-mail: pavel.semerad@mendelu.cz